

Сологуб Юлія Дмитрівна
Піддубна Оксана Михайлівна
(Житомирський державний університет імені Івана Франка)

ВИКОРИСТАННЯ ЗАСОБІВ ПЕДАГОГІЧНОГО МАЛЮВАННЯ В ПРОЦЕСІ УДОСКОНАЛЕННЯ НАВИЧОК ОБРАЗОТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МОЛОДШИХ ШКОЛЯРІВ

За своєю природою образотворче мистецтво пов'язане із зоровими відчуттями і сприйманнями. Повноцінне уявлення про художній твір учень може одержати лише на основі власного зорового сприймання, тому заняття малюванням безпосереднім чином пов'язані з наочністю навчання.

Ще К. Ушинський звертав увагу учителів на властивість дитячої природи чутливо сприймати зорові образи, наголошував на навчальному значенні малюнків та ілюстрацій. Якщо при вивченні багатьох дисциплін дидактичний принцип наочності викладання відіграє важливу, але все-таки додаткову роль, то на заняттях з образотворчого мистецтва наочність навчання набуває істотного значення – як один із головних засобів інформації про навчальний матеріал.

Тому метою статті є вивчення педагогічного малювання як засобу удосконалення образотворчої діяльності учнів початкової школи на уроках образотворчого мистецтва.

Опираючись на зорові враження, одержані під час розгляду ілюстрації при поясненні вчителя, школярі одержують повніше й глибше уявлення про вивчене, краще розуміють, осмислюють і запам'ятовують головне у темі уроку. Пояснювальні малюнки викликають в учнів підвищений інтерес до занять із образотворчого мистецтва.

Ілюстративну діяльність вчителя, пов'язану з ілюструванням навчального матеріалу і доповненням усного пояснення під час уроку, у методиці образотворчого мистецтва називають педагогічним малюванням.

Протягом тривалого часу під педагогічним малюванням розуміли лише малюнки вчителя на класній дошці, виконані крейдою. У сучасний період таке трактування терміну «педагогічне малювання» вважається застарілим, оскільки воно не повністю відображає ті види образотворчої діяльності вчителя, які за своїм призначенням слід віднести до педагогічних.

Наприклад, пояснювальний малюнок вчителя, зроблений на полях учнівської роботи, а також лаконічні начерки великого розміру, зроблені різноманітними матеріалами під час уроку з метою пояснення навчального матеріалу і доповнення усного пояснення, є різновидами педагогічного малюнка.

Малюнок учителя є «своєрідним інструментом педагогічної праці і

повністю відповідає інтересам підвищення якості навчального процесу загалом, оскільки роз'яснює учням незрозуміле, закріплює у їхній пам'яті набуте, приваблює їх майстерністю зображення і спричинює симпатії школярів і до викладача, і до предмета» [2, 12].

У практиці вчителя образотворчого мистецтва і початкової, і середньої школи часто використовується такий традиційний для школи вид графічної діяльності, як малюнок крейдою на класній дошці. Це пояснюється передусім доступністю і економністю даного матеріалу. Класна дошка і крейда є в будь-якій школі, з їх допомогою вчитель може швидко проілюструвати своє пояснення.

Крейдове зображення легко стерти, змінити його частину, доповнити іншими елементами. Це необхідно в тих випадках, коли треба розкрити перед учнями процес роботи в динаміці, показати можливість збагачення малюнка деталями або принципи виправлення помилок. Використовують крейду головним чином для створення лаконічних лінійно-контурних нарисів на класній дошці.

За необхідності можна виконати і відносно деталізований малюнок крейдою з узагальненою характеристикою тональних відносин і об'ємної форми предметів. У таких випадках доцільно в тінювих місцях малюнка залишати чисту темну поверхню дошки, а світла трактувати за допомогою крейдяних штрихів різної товщини і з різною силою натиску на крейду, домагаючись потрібного співвідношення світла і тіні [1, 25].

Слід відмітити, що малюнки крейдою мають менші образотворчі можливості, аніж начерки, зроблені за допомогою інших матеріалів, широко вживаних в творчій практиці художників.

Вчені підкреслюють важливість і необхідність дотримання методичної послідовності виконання педагогічних малюнків. Не можна працювати безсистемно, не зважаючи на прийняті в методиці принципи послідовного виконання малюнків: від загального – до часткового, від головного – до другорядного. Пояснювальне, показове малювання, що проводиться вчителем, активно впливає на школярів, і виконувати таке малювання слід відповідально, враховуючи, що весь процес роботи над малюнком, кожний його етап є педагогічною дією [4].

При виконанні педагогічних малюнків необхідно враховувати вік дітей, рівень їх розвитку, інтереси, можливості. Справа тут не тільки в змісті завдань, передбачених програмою для того або іншого року навчання. Важливо й те, щоб малюнки вчителя по кількості і складності закладеної в них учбової інформації, за своїми образотворчими якостями, по своїй цільовій орієнтації були різними для кожної вікової групи учнів.

Педагогічні малюнки виконують наступні функції: ілюстрування окремих положень усного пояснення вчителя під час уроку; демонстрація методичної послідовності роботи над малюнками; показ однієї із стадій виконання малюнка; пояснення особливостей побудови зображуваних

об'єктів; показ принципів композиційного виконання малюнків; демонстрація технічних прийомів роботи, показ технічних можливостей і особливостей різноманітних матеріалів, що застосовуються в образотворчій діяльності; наочний аналіз правильності виконання зображальних завдань, пов'язаних із темою малювання; пояснення особливостей виконання малюнків на певну тематику. Можливі й інші випадки використання педагогічних малюнків у процесі проведення практичних занять з образотворчого мистецтва.

Отже сучасний учитель не має права, засвоївши деяку кількість технічних прийомів малювання і поверхнево ознайомившись із образотворчою діяльністю, бути спеціалістом-ремісником, а повинен бути справжнім художником, котрий уміє професійно і дійсно творчо підійти до процесу створення малюнків. Окрім того, сучасні вимоги до ефективності і якості навчального процесу висувають високі критерії оцінки педагогічної і творчої роботи вчителів.

Тому велике значення має зміст і якість підготовки вчителів образотворчого мистецтва, які впевнено працюють і як художники, і вчителі. Це означає, що вчитель образотворчого мистецтва здатний показати школярам привабливість практичної роботи з рисунку чи живопису, довести власним прикладом, що мистецтво – це не нудна повсякденність, а глибока потреба людини у спілкуванні з прекрасним.

Список використаної літератури

1. Бучинський С. Л. Основи грамоти з образотворчого мистецтва. – К.: Мистецтво, 1981. – 178 с.
2. Каган М. С. О месте искусства в жизни школы // Искусство в школе. – М., 1992. - №1. – С.11-19.
3. Конопко О. Перші кроки до мистецтва // Початкова школа. – 2000. – №3. – С. 25-28.
4. Любарська Л. Уроки образотворчого мистецтва // Початкова школа. – 2002. – №9. – С. 50-55.